

a következő: Az szerinte a Nyugat propaganda-hazugsága volt, hogy Lipcsében a hétfői tüntéseken orosz vagy más harckocsik álltak volna bevetésre készen a városon kívül. Az ellenkezője igaz: ő maga már november 3-án parancsot adott, hogy semmiképpen se lőjenek a demonstrálókra. A parancs másolata megtalálható a könyvben.

Harisnyaárus

Rendkívüli módon idegesítik azok a kérdések, amelyeket november 9-ével – a berlini fal lebontásának napjával – kapcsolatban tesznek fel neki. Krenz számára kicsinyességnek tűnik annak tudni akarása, hogy miként történt, hogy Günter Schabowski, a politikai bizottság tagja a sajtókonferencián – bizonyos értelemben munkahelyi balesetként, egy nem egyértelmű tervezet miatt – „haladéktalanul” megnyitotta a nyugati határt. „A legfontosabb azonban, hogy pezsgő folyt vér helyett!” – kiáltja dühösen a teremben ülők felé. „Féltem akkor éjszaka, és nem szeretném ezt még egyszer átélni – fújtat tovább. – Elég lett volna csak egy halott ezekben az indulatokkal túlfűtött időkben, hogy elszabaduljon a pokol!” De senki nem köszöni meg neki, Egon Krenznek, a sorsdöntő pillanatot befolyásoló embernek. Ehelyett 47 nap után menesztették, sőt később a falnál történt agyonlövésések miatt még bíróság elé is állították. Mindenesetre „még a börtönnél is rosszabb” volt számára, hogy saját párttársai kizárták.

Krenz a teljes jelentéktelenségbe hullott vissza; ezt a mai napig nem heverte ki. Egy egyedülálló anya fiaként – akinek apja elesett a háborúban – sikerült az állam csúcsára felküzdenie magát.

Először lakatosságot tanult, majd később tanárképzőre járt, és végül Moszkvában tanult. Oroszországot mindig is második hazájaként emlegette. Tudott oroszul beszélni a szovjet nagykövettel, akivel minden vasárnap este találkozott, vagy Mihail Gorbacsovval is, akit áruállással vádolt. A fordulat után azonban nem kívánatos személlyé vált Egon Krenz. Már csak nyelvi és kulturális ismereteire volt szükség, hogy egy siegeni, ortopéd termékeket gyártó cég képviselőjeként védőharisnyákat és

protéziseket adjon el Oroszországba. Pankovi lakását kisajátították, ezért időközben elhunyt feleségével, Erikával egy alig negyven négyzetméteres kis házba költözött a Balti-tenger partján fekvő Dierhagenbe. Mind a mai napig ott él. Mindazonáltal, vagy éppen ezért, a szocializmusban való hite töretlen. Krenz tévedhetetlen. Mégiscsak meg kellett volna engednünk az embereknek, hogy utazzanak! Vagy a kínai utat kellett volna követni! „Végére is, a kínaiak 800 millió embert hoztak ki a szegénységből!” Az NDK vezetése természetesen követett el hibákat, sőt „bűnöket” is. De azt is megmutatta, hogy „lehetséges egy kizsákmányolásmentes társadalom” – tudjuk meg Krenztől. Úgy tűnik, nemcsak az Orosz Házban tetszik ez némelyeknek. Krenz frissen megjelent könyve már bestsellernek számít az Amazonnál. Csak nem egy új szocialista éra veszi kezdetét?

(*Neue Zürcher Zeitung*)

Vaszilij Vlaszov³

Az orvoslás tudományos megalapozottságot igényel

Tömegjelenséggé váltak olyan diagnosztikai és kezelési módszerek, amelyek nem rendelkeznek bizonyított hatékonysággal

Egy barátom, akitől nem állnak messze a természettudományok, arra panaszkodott, hogy a hét folyamán anyját Novoszibirszkben Epstein⁴-féle homeopátiás módszerekkel akarták meggyógyítani, neki magának pedig influenzaszerű megbetegedésére a kórházi mellé még homeopátiás szereket próbáltak felírni. Ebben a tapasztalatban a lehető legjobban tükröződik a helyzet lényege, amely a tudományosan nem megalapozott orvosi gyakorlat körül kialakult az országban.

3 Vaszilij Viktorovics Vlaszov az orvostudományok doktora, a Moszkvai Gazdasági Főiskola (Nemzeti Kutatóegyetem) professzora.

4 Oleg Iljics Epstein (1962) orosz farmakológus és homeopata.

Nagyon elterjedtek azoknak a diagnosztikai és kezelési módszereknek a használata, amelyek nem rendelkeznek bizonyított hatékonysággal. Nemcsak Epstein cukorgolyócskáiról van szó. Itt van még a Voll-diagnosztika, az íriszdiagnosztika, a csontkovácsolás, a prediabéteszes szűrés, a „kábitószert-használatot” kimutató szűrés, a két végtagon mért elektrokardiogram, a Buteyko-féle légzőgyakorlatok, a vér és különböző szervek lézeres besugárzása, a biofield korrekció és Kirlian auradiagnózis, a hipnózis és a pszichoanalízis... Mindez csak egy kisebb része azoknak a diagnosztikai és gyógyítási módszereknek, amelyek szinte minden klinikán, sőt az ország jelentősebb tudományos központjaiban is megvásárolhatók.

Természetesen a homeopátiás lötytyöket és golyócskákat egyáltalán nem kötelező Epsteinnél megvásárolni, olyan emberektől is beszerezhető, akiknek nincs orvosi képzettségük (csak emlékeztetőül, Oleg Iljics Epstein az orvostudományok doktora, az Orosz Tudományos Akadémia orvostudományi részlegének levelező tagja). Legfőképpen azonban orvosok alkalmazzák ezeket a tudományosan megalapozatlan módszereket.

Az orvostudományhoz nem értő emberek feltételezik, hogy az orvosok, akik biológiát és genetikát, kémiát és fizikát, anatómiát és fiziológiát tanultak az orvostudományi egyetemen, tevékenységüket a betegségek tudományos megértésére alapozzák. Ez a hiszékenységre sokba kerül a betegeknek. Lehet, hogy nem egy korszerű tudással rendelkező orvostól kapnak segítséget, hanem egy gyógyítótól, aki ítéleteiben szent emberek útmutatásaira és azokra az orvostudománnyal kapcsolatos homályos emlékekre támaszkodik, amelyeket saját diákvelei alatt szerzett harminc évvel ezelőtt. Lehetséges, hogy ennek az orvosnak sikerült még egyszer ellátogatnia továbbképzésre a moszkvai intézménybe, és ott éppen homeopátiát vagy akupunktúrát tanítottak neki.

Az országban hiányzik a hatékony minőségellenőrzés az orvosok tudását illetően. Nem is olyan régen minden orvosnak ötévente vizsgáznia kellett, hogy engedélyt kaphasson. És szinte kivétel nélkül az összes megkapta. Ilyenek voltak a követelmények. Mára megváltoztak a vizsgák.

Jelenleg ezt a folyamatot akkreditációnak nevezik. De elolvashatjuk az interneten is azoknak a diákoknak a történetét, akik átmentek a vizsgán. Szinte kivétel nélkül mindenkinek sikerült, ami – természetesen nem lehetséges –, de ez senkit nem zavar.

Ha már ilyen szakmai követelményeket állítanak az orvosok elé, akkor olvassuk el az érintett betegek történeteit is: bármi megeshet az orosz kórházak poklában. Az orosz egészségügyi minisztérium nem ellenzi sem a homeopátiát, sem a sóbarlangokat, sem pedig az akupunktúrát. S mi több, az a minisztérium, amelynek törvény szerinti feladata lenne az egészségügyi ellátás politikájának a meghatározása, szigorúan elhatárolódik attól az intézkedésektől, amelyek tudományosan nem megalapozott gyógyítási módszereket korlátoznának. Egészen addig, hogy a homeopátiás szereket felveszi az alapvető gyógyszerek listájára, és kinevezi a minisztérium vezető csontkovácsolási szakemberét. Ha a miniszter-helyettes disszertációját az akupunktúrából írta, akkor tökéletesen érthető viszonyulása a tudományosan nem megalapozott beavatkozások korlátozásához az egészségügyi rendszerben.

Létezik-e észszerű módszer olyan szerek használatának a korlátozására, amelyek hatékonyságára nincs bizonyíték, és ezért veszélyesek is? Természetesen igen, és ez már régóta ismert. Bármely beavatkozás – diagnosztikai, terápiás vagy megelőzésre irányuló – tesztelhető kísérletek által. A kísérletek alapján a „népi gyógymód” eredményesnek bizonyulhat, és akkor a tudományos orvoslás fegyvertárát gyarapítja. Sok példa van erre. Még az aszpirin elődje is a népi orvosság volt, amelyet évszázadokon át használtak.

Szinte mindent tudományos kísérlet tárgyává lehet tenni. Még az ima gyógyító erejét is tesztelték, bár elhanyagolhatóan találták abban az értelemben, hogy nincs érzhető hatása. Épp ezért tisztességes országokban az egészségért mondott imát nem fizeti ki az egészségbiztosítási alap.

Itt érkezünk el a legfőbb akadályhoz a tudományosan megalapozott egészségügyi rendszer fejlesztését tekintve. Ez a vezetés önkényessége, kezdve a rendelőintézetek főorvosaitól egészen az egészségügyi miniszterig. Az ő hitük és egyéni preferenciáik adják minden döntés igazi alapját. Mivel

jónak látták, bevezették a kötelező egészségbiztosítást. Jónak látták, és elkezdtek orvosi ellátást fizetni a lezárult esetekre; kigondolták, és bevezették az ún. DRG (esetalapú) finanszírozási formát. Úgy tűnt, hogy a törvénycikkek alapján történő finanszírozásnál jobb az „egycsatornás” – megváltoztatták a finanszírozás módját. S ezeknek a döntéseknek egyikét sem támasztották alá tudományos kutatások. Egyetlen, az egészségügyi politika megváltoztatását indokoló kísérleti projektet sem elemeztek végig. Egyetlen jelentést sem fogunk találni arról, hogy milyen következményekkel járt az olyan innovációk bevezetése az országban, mint például a „hatékony szerződések” az orvosok számára.

Úgy tűnne, hogy egy erősen központosított egészségügyi rendszerben könnyűszerrel lehet kísérleteket folytatni a szervezeti innováció terén. Például, lehetőség van annak tanulmányozására, hogy miként hat az ingyenes gyógyszerellátás az állampolgárok egészségére és a kórházi bennfekvések gyakoriságára. De nem, már tíz éve csak beszélnek róla, csak bizonyos régiókban tesznek valamit, mindenki a maga módján.... Projektek hirdetését és valósítanak meg kész tervzet nélkül, és már előre sikeresnek nyilvánítják őket. Magától értetődik, hogy ebben a légkörben nem lehet kritikusan hozzáállni a tudományosan megalapozatlan gyakorlathoz, hiszen az egész rendszer tudománytalan.

(*Nyevaviszimaja Gazeta*)

Andri Snær Magnason

Egy izlandi gleccser nekrológja

Nagyszüleim a domborzat e hatalmas óriásainak feltérképezésével töltötték életüket. Most emléktábla jelöli a legelső gleccser helyét, amely a klímaváltság áldozatául esett.

Egy gleccser nekrológja. Mit lehetne benne elmondani? Ha az ember egész életében földrajzilag adottnak, az örökkévalóság szimbólumának

tekintette őket, most mégis milyen szavakat vethetne papírra tőlük való búcsúzásként?

Ezzel a dilemmával találtam szemben magam, amikor a houstoni Rice Egyetem tudósai felkértek, hogy írjak néhány sort, az első „halott” gleccser helyén avatandó emléktáblához. Rögtön Kurt Vonnegut *Az ötös számú vágóhid* című regényének sorai jutottak eszembe:

„– Tudja-e, mit szoktam mondani azoknak, akikről azt hallom, hogy háborúellenes könyvet írnak?

– Nem. Mit szokott mondani, Harrison Starr?

– Én erre azt mondom: »Miért nem ír helyette inkább egy gleccserellenes könyvet?«

Ezen, persze, azt értette, hogy mindig lesznek háborúk, s megakadályozni a háborúkat semmivel sem könnyebb feladat, mint feltartóztatni a gleccsereket. Ezt én is elhiszem.”⁵

Nos, Harrison Starr, mondok valami újdonságot: az emberiség jól ellátta a gleccserek baját. Szinte minden gleccser növekedése megállt, és többségük mérete veszes ütemben zsugorodik. Izlandon az Ok gleccsert nyilvánították elsőként hivatalosan élettelen jégtömegnek. De a Himalájában, Grönlandon, az Alpokban és Izlandon egyaránt olvadnak a gleccserek. Ha Vonnegut regényével akarunk párhuzamot vonni, akár azt is mondhatnánk, hogy a texasi egyetem professzorai egy a gleccserek védelméről szóló szöveg írására kértek fel.

Halott gleccserünk nevének többrétegű jelentése van. Az „ok” szó ugyanis – az angol „yoke”, ’iga, járom’ megfelelőjeként⁶ – izlandiul a múltban kézi vízhordásra használt rudat jelöli, ugyanakkor „teher, baj” jelentéssel is bír, amely lehúz bennünket. Az Ok mindezidáig jég formájában hordozta a vizet. Mára ez a víz az óceán részévé, a jövő nemzedékek lassan növekvő „terhévé” vált.

Ha a jelenlegi tendencia folytatódik, a következő 200 év során Izland összes gleccsere eltűnik. Így tehát az Ok csak az első a négy-százból, és ezzel még csak Izlandról esett szó. A Snæfellsjökull gleccser, amely egyébként Jules Verne *Utazás a Föld középpontja felé*

5 Nemes László fordítása.

6 A latin iugum ’farúd’ szóból ered, amelyből magyar iga szavunk is.